

Соціальна робота

адаптація альтруїзм агресивність аліменти ба
айдужість батьківство бідність безробіття важ
сковиховуваність волонтерство всесвітня дек
ларація гарантії геронтологія гідність громад
да групи ризику гуманність девіантна поведін
ка дискримінація добробут дозвілля допомога
емансипація емпатія здоровий спосіб життя
інклюзія інтеграція клієнт кон
іденційність welfare discrimination pea
маргінальність empathy tolerance pare
іграція молодь unemployment digni
обдарованість world declaration he
атронаж guarantees volunteerin
опіка poverty risk groups hard
ціалізація deviant behavior
перантність humanity
хівець facilitation
силітація marg
оспис confid
інності
нник
ст

Social work

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ
ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ
СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Національної академії педагогічних наук України
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Хмельницький національний університет
Запорізький національний університет

СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

SOCIAL-EDUCATIONAL DOMINANTS OF SPECIALIST'S PROFESSIONAL PREPARATION OF SOCIAL SPHERE AND INCLUSIVE EDUCATION

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

23-24 жовтня 2019 року

Бердянськ
2019

УДК 378.091.2:[364.4.08+37.043.2-056.2/.3](082)

П 70

*Рекомендовано ухвалою вченої ради Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(протокол № 5 від 28.11.2019 р.)*

Соціально-освітні доміанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: збірник наукових статей / Бердянський державний педагогічний університет ; укладач Петровська К. В. – Бердянськ, 2019 - 274 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Соціально-освітні доміанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти», які виявляють та обґрунтовують тенденції підвищення ефективності підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукачів, викладачів, здобувачів.

The collection consists of materials of Ukrainian scientific-practical Internet-conference «Social-educational dominants of specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education» which defining and explaining trends of increasing of effective specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education. The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, prospectors, lecturers, students.

Автори несуть персональну відповідальність за достовірність наданих матеріалів та правильність цитування.

УДК 378.091.2:[364.4.08+37.043.2-056.2/.3](082)

П 70

© Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти, ФДССО, БДПУ, 2019

ВІДБУЛАСЬ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ «СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

(м. Бердянськ, Бердянський державний педагогічний університет,
кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти,
23-24 жовтня 2019 року)

23-24 жовтня 2019 року
Бердянського державного педагогічного університету відбулася Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти».

Ініціатором проведення Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції виступила кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти БДПУ. Співорганізаторами заходу були Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Хмельницький національний університет, Запорізький національний університет.

Обговорення актуальних питань за тематичними напрямками Інтернет-конференції проводилось на восьми секціях в Інтернет-офлайні. Зокрема обговорювалися такі питання: створення інклюзивного середовища та впровадження інклюзивної освіти в закладах освіти; підготовка соціальних працівників у системі порівняльно-педагогічних досліджень; освіта впродовж життя у професійному розвитку фахівців соціальної сфери і сфери освіти; формування основ професійної компетентності фахівця соціальної сфери в умовах закладу вищої освіти; соціально-педагогічні аспекти соціального захисту вразливих верств населення в сучасних реаліях; вибрані питання зі спеціальної педагогіки та проектування корекційно-розвивальних програм.

Участь в конференції взяли представники різних закладів освіти і установ України, зокрема педагогічні, науково-педагогічні працівники, аспіранти, здобувачі вищої освіти, директора установ тощо. Було подано 57 заявок та надіслано наукові статті.

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Глішова О. Інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти	7
Котляр С. Створення інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти	10
ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	

Авраменко У. Swot-аналіз соціально-педагогічної роботи з сім'ями в інклюзивних школах	15
Босенко М., Колесник Л. Використання інноваційних технологій в організації навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами	20
Захарова Н. Раннє втручання: нормативно-правовий аспект	22
Захарова Н., Сердюченко А. Раннє втручання як актуальна соціальна проблема	27
Онищенко С. Робочі зошити в умовах дистанційної освіти учнів в інклюзивному середовищі	31
Письмак О., Сиротинська М. Програма трудової реабілітації осіб з інвалідністю	34
Савченко Л. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	42
Шевченко С. Соціально-психологічні фактори ефективної реабілітації осіб з обмеженими можливостями	48

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Олійник І. До питання професійної підготовки соціальних працівників	54
Нагорна А. Підготовка фахівців соціальної сфери до роботи в системі сексуальної освіти	58

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ І СФЕРИ ОСВІТИ

Бородіна О. Освіта впродовж життя – вимога сьогодення	64
Калаур С. Неперервність професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в системі коледж-університет як вимога часу	68
Кобюк Ю. Проблеми професійного становлення і розвитку майбутніх вчителів початкових класів	72
Малютіна Н., Москальова Л. Ефективність тренінгової роботи з педагогічними працівниками	75
Рідкодубська Г. Професійна мобільність в структурі професійного розвитку майбутнього фахівця соціальної сфери	81
Самко А. Проблема освіти дорослих у контексті наукової спадщини С. Гончаренка	84

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У МОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Багрій В. Роль та взаємозв'язок саморозвитку та самовиховання у розвитку особистості	89
Гаврус Н., Попівца Н. Формування основ професійної компетентності фахівця соціальної сфери в умовах закладу вищої освіти	93
Келемен А. Формування педагогічної культури майбутніх соціальних	99

С. Калаур,

доктор педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

УДК 374.091:[364-43:005]:[377:378]

НЕПЕРЕРВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

У статті наголошено, що освіта є ефективним каталізатором становлення і розвитку майбутнього професіонала. Акцентовано увагу на доцільності організації неперервної професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у системі «коледж-університет». Проаналізовано практичні підходи та умови організації неперервної професійної підготовки студентів спеціальності «028 Менеджмент соціокультурної діяльності», що продовжують здобувати вищу освіту у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Ключові слова: освіта, професійна підготовка, неперервність, менеджери соціокультурної діяльності, коледж, університет.

The article emphasizes that education is an effective catalyst of the becoming and developing of future professional. Attention is paid to the expediency of organizing continuous professional training of future managers of socio-cultural activities in the «college-university» system. Practical approaches and conditions of organization of continuous professional training of students of specialty «028 Management of socio-cultural activity», who continue to get higher education at the Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, are analyzed.

Keywords: education, professional training, continuity, managers of socio-cultural activities, college, university.

Освіта нині розглядається у якості ефективного каталізатора соціальної мобільності та виступає новою соціокультурною технологією становлення і розвитку особистості професіонала. У Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років в Україні наголошено на тому, що для якісного наповнення ринку праці кваліфікованими фахівцями необхідна системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу й економічного розвитку.

Стверджуємо, що серед численних систем координат, за якими відбувається відтворення соціального простору, вагому роль відіграє освіта, яка дає змогу оволодіти певними соціальними статусами та отримати належний рівень професійної підготовки. Освіта є однією з найважливіших складових в сучасному українському суспільстві, адже із паритетних, в соціальній структурі, перетворюється в пріоритетну, оскільки стає глобальним фактором розвитку. Вважаємо, що «цей факт обумовлений

якісно новим масштабом детермінованого впливу освіти на формування реалій суспільства. У цьому контексті професійна підготовка майбутніх фахівців розглядається у якості надання освітніх послуг, що реалізується в під час освітньої діяльності» [2, с. 117].

Наголосимо на тому, що професіогенез, який активно проходить в нашій країні призвів до суттєвих змін та появи нових професій в соціальній сфері. Саме до таких нових професій відносимо професію менеджера соціокультурної діяльності. Як доводять Я. Мартинишин та О. Костюченко [1], сутність соціокультурної діяльності, на переконання вітчизняних науковців, полягає у спрямуванні на активне функціонування особистості в конкретному соціальному середовищі, на формування її соціально-культурного статусу, вибір і проведення адекватних форм її участі в соціокультурних процесах. У нашому розумінні соціокультурна діяльність є комплексом інноваційних освітніх технологій, що забезпечують утвердження культурних цінностей у суспільстві серед різних вікових і соціальних верств населення і комфортне протікання процесів соціалізації. Як доводить Н. Кочубей, менеджмент соціокультурної діяльності є системою дій, що відображає цілі і функції державної політики в галузі культури і дозвілля, визначає шляхи, методи і засоби їх реалізації; являє собою керований суспільством і його соціальними інститутами процес залучення людини до культури й активного включення самої людини в цей процес [5]. Тобто, у найбільш загальному контексті майбутній фахівець соціально-культурної сфери має бути готовий до самовдосконалення під час організації дозвіллевої діяльності та повинен узяти на себе місію виховання активного, ініціативного, самостійного громадянина, освіченої, культурної людини.

Так, у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка лише у 2018 році розпочалася професійна підготовка бакалаврів за спеціальністю 028 Менеджмент соціокультурної діяльності. Беручи до уваги той факт, що у коледжах фахівців спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності розпочали готувати ще з 2017 р. то така підготовка має бути неперервною. Так, у практичному контексті укладено угоди про співпрацю з двома коледжами (Теребовлянський коледж культури і мистецтв, а також Калуський коледж культури і мистецтв). Ці навчальні заклади здійснюють підготовку молодших спеціалістів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності за такими освітніми програми як: народне пісенне мистецтво; народне інструментальне мистецтво (Народні інструменти); Видовищно-театралізовані заходи. Тобто учні коледжів отримали реальну можливість продовжити навчання у ЗВО та отримати освітні рівні «бакалавр» та «магістр». У контексті неперервної освіти очевидною є потреба вдосконалення підходів до професійної підготовки фахівців.

З методологічної позиції професійну підготовку розглядаємо як специфічний соціокультурний інститут, через який здійснюється трансляція спеціалізованого соціального та культурного досвіду, накопиченого суспільством. Наголосимо на тому, що у «загальнонауковому контексті вона передбачає дві стратегії: по-перше, освіту як процес і результат оволодіння певним стандартизованим змістом освіти у формі знань,

умінь, навичок, компетентностей і компетенцій; по-друге, освіту як безперервний процес розвитку, становлення особистості, що передбачає формування мотиваційної сфери, пізнавальних здібностей, соціально і професійно важливих якостей» [2, 116]. Таким чином, ми [3] переконані у тому, що професійна підготовка студентів це процес і результат формування готовності до певної професійної діяльності, яка здійснюється на основі оволодіння доцільною сукупністю спеціальних знань, умінь і навичок, що базується на вивченні широкого спектру професійно орієнтованих дисциплін, а також практичної підготовки безпосередньо за обраним профілем спеціальності.

Наголосимо, що сучасна неперервна освіта, як констатують Т. Алексеєнко й В. Аніщенко [4], реалізується шляхом:

- формування потреби особистості до самонавчання та саморозвитку;
- створення інтегрованих навчальних планів та програм для підготовки кваліфікованих фахівців;
- створення системи навчальних закладів для забезпечення освіти дорослих відповідно до потреб особистості та ринку праці.

Відзначимо, що усі висвітлені шляхи є доступними в організації професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на основі концепції неперервної освіти.

Головне завдання неперервної освіти має чітку соціально-педагогічну спрямованість, яка передбачає створення необхідних умов для професійного і особистого розвитку майбутніх менеджерів соціокультурної сфери на основі врахування індивідуальних здібностей, мотивів, інтересів та ціннісних установок. Вважаємо, що реалізація неперервної професійної підготовки безпосередньо пов'язана із можливістю інтеграції та професійного поступу студентів на індивідуально-особистісному рівні. Відзначимо, що неперервність фахового становлення професійних кадрів, які організовуватимуть культурне дозвілля, доцільно розглядати на основі перспективи нарощування повноти об'єму теоретичних знань та практичних умінь й навичок на суб'єктному рівні, а також через формування інформативно-змістового простору професійного зростання для кожного зі ступенів неперервної освіти.

Провідним орієнтиром під час організації освітнього процесу студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка став пріоритет формування професіоналізму і можливості його варіативного наповнення у відповідності із теоретичним і практичним досвідом. У центрі уваги науково-викладацького складу двох факультетів (Факультет педагогіки і психології та факультет мистецтв) перебуває розвиток у майбутнього менеджера соціокультурної діяльності, а також стимулювання прагнення студентів до освітньої діяльності у поєднанні із установкою на постійне професійно-особистісне самовдосконалення,

професійний і особистісний розвиток. Така цілеспрямована діяльність сприятиме саморегуляції активності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності під час навчання та підвищить цінність та результативність їхньої навчально-пізнавальної діяльності, а також забезпечить неперервність професійної підготовки.

Науково-технічний розвиток, а також структурні зміни у суспільстві висувають нові вимоги до організації безперервної освіти, а тому існує потреба у впровадженні концепції неперервності, яка, головним чином, детермінована особистісним, соціальним та професійним розвитком особистих і професійних якостей майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в системі «коледж-університет». зокрема, у методологічній площині ця концепція може стати дієвою лише за таких умов, як:

- реальне запровадження в освітній процес принципів неперервності та наступності професійної підготовки майбутніх фахівців;
- налагодження педагогічного супроводу та психолого-педагогічної підтримки для учнів коледжів, які прийшли продовжувати навчання у ЗВО;
- узгодження навчальних планів підготовки майбутніх фахівців під час навчання в коледжі та ЗВО;
- виважене поєднання теоретичної та практичної складової під час професійної підготовки, а також узгодження традиційних підходів до освітнього процесу із педагогічними інноваціями.

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що педагогічна концепція організації неперервності майбутніх фахівців спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності полягає не стільки в організації неперервного освітнього процесу, скільки в цілеспрямованому та поступовому поєднанні професійних компетентностей, які б змогли забезпечити високий рівень професіоналізму майбутньому фахівцеві під час організації дозвілля. У нашому розумінні неперервна професійна підготовка майбутніх фахівців на сучасному етапі розвитку професійної освіти розглядається як важливий інструмент зниження рівня негативних наслідків глобальної кризи як в освіті, так і в соціальній сфері. Вважаємо, що у контексті ефективної організації освітнього процесу в системі «коледж-університет» першочерговим є проектування неперервності навчання, яка дасть можливість майбутнім менеджерам соціокультурної діяльності зробити вагомий крок в контексті особистісного та професійного становлення та самореалізації, а також вдосконалив навички самоосвітньої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко; за ред. В. Г. Кременя ; [НАПН України]. К. : Інформаційні системи, 2010. 340 с.
2. Калаур С. М. Педагогічна концепція організації неперервності освіти майбутніх фахівців соціальної сфери. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2015. Вип. 36. С. 71-77.

3. Калаур С. М. Філософсько-методологічні засади організації освітньої підготовки майбутній фахівців соціономічних професій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2017. Вип. 2 (41). С. 115–118.

4. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2015. 122 с.

5. Мартинишин Я. М., Костюченко О. В. Проектний менеджмент як стратегічний інструмент розвитку соціокультурної сфери. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Культурологія. 2018. № 4. С. 84–89.

Ю. Кобюк

аспірант

Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна НАПН України

УДК 378.091.011.3-051:373.3

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті представлений аналіз проблеми професійного становлення і розвитку майбутніх вчителів початкових класів. Проаналізовано поняття «професійного становлення», описані основні стадії професійного становлення. Наголошено на тому, що професійне становлення та розвиток вчителя передбачає постійну свідому роботу з розвитку своєї особистості як професіонала.

Ключові слова: професійна підготовка, становлення, розвиток, професіоналізм, особистість вчителя.

The article presents an analysis of the problems of professional formation and development of future primary school teachers. The concept of “professional formation” is analyzed, the main stages of professional formation are described. It is noted that the professional formation and development of a teacher requires constant conscious work to develop his personality as a professional.

Keywords: vocational training, formation, development, professionalism, personality of the teacher.

Професійне становлення займає важливе місце в житті кожної людини. Даний процес передбачає безперервний розвиток особистості і на різних вікових етапах, має різний зміст та мету. У сучасних соціально-економічних умовах істотно видозмінюється професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів. Особливої актуальності набуває питання професійного становлення, розвитку і самовдосконалення особистості вчителя.

Суспільно-політичні, економічні та соціокультурні зміни, що відбуваються в державі зумовили необхідність оновлення системи освіти, її орієнтованості на входження в світовий освітній простір. Відповідно до цього, вітчизняна бути

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових статей

Загальний редактор: к. пед. наук, доцент К. Петровська

Науковий редактор: д. пед. наук, професор О. Гуренко

Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки: старший лаборант А. Нагорна